

Annammeko periksi kiusaamiselle urheilussa?

Liikunta ja urheilu on Suomen suurin kansanliike, johon osallistuu yli miljoona suomalaista. On selvää, että urheilun tulee kantaa vastuunsa lapsista ja nuorista, joille liikuntaharrastusten odotetaan tuovan iloa, taitoja, hyvinvointia, yhdessä tekemistä ja merkitystä elämään.

Kiusaaminen on sosiaalipoliittinen ja kansanterveydellinen ongelma kouluissa, työelämässä ja harrastustoiminnassa. Myös urheilumaailmassa on ilmennyt häirintä- ja kiusaamistapauksia. Ilmiö on tiedostettu pitkään, mutta urheilussa tapahtuvaa kiusaamista on tutkittu laajamittaisemmin vasta viime vuosina.

Liikuntaväki havahtui urheilussa tapahtuvan kiusaamisen ja syrjityksi tulemisen yleisyyteen, kun LIITU-tutkimuksessa muutama vuosi sitten todettiin liikuntaharrastuksen olevan koulun ja internetin jälkeen kolmanneksi yleisin paikka joutua kiusatuksi. MLL:n selvityksessä 13 prosenttia lapsista ja nuorista oli kokenut kiusaamista ja syrjintää harrastusryhmässään. Kiusaajat ovat yleensä kanssaurheilijoita tai valmentajia. Kiusaaminen on pääsääntöisesti verbaalista, sosiaalista ja fyysistä kiusaamista harjoituksissa, kilpailuissa ja pukuhuoneissa.

Kiusaamistapauksissa tärkeintä on yksilön kokemus tapahtuneesta. Olennaista on, että urheilutoimijat kykenevät tunnistamaan, milloin asiallisen käytöksen rajat on ylitetty. Kiusaaminen voi aiheuttaa kiusatulle fyysisiä, kognitiivisia, emotionaalaisia, käytöksellisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia oireita sekä harrastuksesta vetäytymistä. Se voi jättää pysyvät jäljet. Kiusaaminen vaikuttaa myös kiusaajiin, heidän myöhempiin ihmissuhteisiinsa ja mielenterveyden ongelmiin. Ilmiönä kiusaamisella on useita kielteisiä vaikutuksia myös organisaatioille kuten vahinkoa maineelle, luottamukselle, yhteistyökumppanuuksille, fanien ja harrastajien määrälle. Se saattaa leimata yksittäisen lajin tai koko urheilukulttuurin.

Paljon on tehty ja tehdään. ”Et ole yksin” on Väestöliiton ja suomalaisen urheilun yhteishanke, jonka päämääränä on vähentää kiusaamista, seksuaalisen häirinnän ja väkivallan kokemuksia urheilussa. SUEK ry:n Vaikeneminen ei ole vaihtoehto -julkaisu antaa tutkittua tietoa ja toimenpide-ehdotuksia päätöksenteon ja vuoropuhelun pohjaksi. Olympiakomiteassa on kehitetty Tähtiseura -ohjelma, jossa tuetaan laadukasta seuratoimintaa eettisine tavoitteineen. Lajiliitoissa ja seuroissa on tehty yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat ja laadittu pelisääntöjä.

Mutta paljon on vielä tehtävää. Liikuntaväki voi näyttää esimerkkiä ja profiloitua kiusaamisen vastaiseksi elämänelueeksi. Tarvitaan kulttuurin muuttamista. Tutkimus ja siitä saatu tieto ovat tärkeitä vahvistamaan urheilun ja liikunnan eettistä pohjaa. Tiedon pohjalta on helpompi synnyttää vuorovaikutuksellista ja avointa arvokeskustelua sekä lisätä kykyä tunnistaa ilmiö. Koulutusta eettisistä kysymyksistä voidaan lisätä kaikille toiminnassa mukana oleville ja etenkin lapsille ja nuorille heti harrastuksen alusta alkaen. Tarvitaan myös huippu-urheilijoita esikuviksi kiusaamisen vastaiseen työhön, kuten jalkapallon rasismien vastaisessa kampanjassa. Kiusaamisen ehkäisy edellyttää yhteistyötä seurojen, koulujen ja vanhempien välillä, koska kiusaamisessa samat roolit usein siirtyvät koulumaailmasta liikunta- ja urheiluharrastuksiin. Kiusaamiseen puuttuminen yhdessä yhteisössä ei välttämättä poista koko ongelmaa.

Vastuu puuttua kuuluu jokaiselle urheilun ja liikunnan toimijalle. Päävastuu on seurajohdolla. Tähän liittyy oma huoleni. Liikunnan ja urheilun etiikka ja moraalit rakentuu arkipäivän kohtaamisissa ja realisoituu yhteisöjen ja yksilöiden tapana toimia. Eettinen ajattelu on enemmän kuin vain sääntöjen ja normien noudattamista. Se edellyttää taustojen, perustelujen ja tarkoituksen sisäistä ymmärtämistä ja oivaltamista. Onko seuroissa tietoa, osaamista, voimia ja aikaa seuran arkirutiinien keskellä käydä aitoa dialogia, tunnistaa kiusaaminen sekä hyödyntää työkaluja, koulutusta ja tutkimustietoa? Saako seurajohto tarvitsemansa tuen?

Summa summarum. Jokaisella täytyy olla mahdollisuus harrastaa tai kilpailla turvallisessa ympäristössä. Epäasiallisesta käytöksestä ei kenenkään tule vaieta.

KIRSTI PARTANEN, LitM, HuK

Liikuntaneuvos

Jyväskylä

Sähköposti: kirsti.partanen@voimistelu.fi

Kirjoittaja on toiminut Suomen Voimisteluliiton puheenjohtajana 2001–2011 sekä urheilun ja liikunnan luottamustehtävissä seurasalla, SLU ry:ssä, Valo ry:ssä, Suomen Olympiakomiteassa ja Kansainvälisen Voimisteluliiton FIG:n councilissa.

Vastuu puuttua kiusaamiseen kuuluu jokaiselle urheilun ja liikunnan toimijalle.